नेपाल राष्ट्र बैंक
समाचार

वर्ष ३९ | अंक १० | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | असार २०७२ | जुन-जुलाइ २०१५

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालद्वारा SAARCFINANCE Group Meeting, SAARCFINANCE Governor's Symposium तथा ACU Board of Directors' Meeting मा सहभागिता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल सन् २०१५ जुन १२ देखि १४ सम्म बंगलादेशको ढाकामा आयोजित ३०औं SAARCFINANCE Group Meeting, ११ औं SAARCFINANCE Governor's Symposium तथा ४४औं ACU Board of Directors' Meeting मा सहभागी हुनुभयो । ती कार्यक्रममा सहभागी हुन गभर्नर डा. नेपाल जेठ २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ३२ गते स्वदेश फर्कनु भएको थियो ।

जुन १२ मा सम्पन्न ३०औं SAARCFINANCE Group Meeting मा सार्कफाइनान्स डाटाबेस तयार गर्ने कार्यको हालसम्मको स्थिति, अनुसन्धानात्मक कार्यहरूको समन्वयका लागि आवश्यक प्रारूप, क्षेत्रीय समन्वय तथा एकरूपताका लागि प्रस्तावहरूको पहिचान गरी सार्कफाइनान्सको रोडम्याप तयार गर्ने, सार्क पेमेन्ट काउन्सिलका अध्यक्षलाई सार्कफाइनान्स समूह बैठकमा आमन्त्रण गर्ने लगायत सदस्य केन्द्रीय बैंकहरूले आयोजना गर्ने सेमिनारहरूको प्रस्ताव तथा अन्य विषयहरू माथि छलफल भयो । सोही दिन आयोजित "Financial Inclusion" विषयक सार्कफाइनान्स गभर्नर्स सिम्पोसियममा गभर्नरको कार्यालयका निर्देशक राजेन्द्र पण्डितले Country Paper प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

त्यस्तै, जुन १३ मा आयोजित ४४औं ACU Board Of Directors Meeting लाई सम्बोधन गर्ने क्रममा गभर्नर डा. नेपालले नेपालको वर्तमान आर्थिक अवस्थाका बारेमा प्रकाश पार्नुभयो । साथै, उहाँले नेपालमा भूकम्पबाट जनधनको ठुलो क्षति भएको कठिन घडीमा नेपालप्रति देखाउनु भएको सहानुभुति, समवेदना तथा सहयोगका लागि सदस्य केन्द्रीय बैंकहरूप्रति आभार व्यक्त गर्नुभयो । उक्त बैठकमा ४३औं ACU Board of Directors को निर्णय, ACU का कार्यहरू माथि ACU Secretary General ले तयार पारेको प्रतिवेदन, ACU Standing Technical Committee को प्रस्ताव, सन् २०१६ का लागि Chairman तथा Vice-Chairman को निर्वाचन लगायत विभिन्न विषयहरूमा छलफल गरियो । साथै, सो बैठकमा सन् २०१६ को ४५औं ACU Board of Directors को बैठक म्यानमारमा आयोजना गर्ने निर्णय गरियो । सदस्य केन्द्रीय बैंकहरूबाट निष्क्रिय कर्जाको व्यवस्थापन सम्बन्धी Country Report हरू प्रस्तुत गरिएको सो कार्यक्रममा नेपालकाका तर्फबाट विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका का.मु. कार्यकारी निर्देशक

afSL (k]hdf

डेपुटी गभर्नर अधिकारी भारत भ्रमणमा

डेपुटी गभर्नर महा प्रसाद अधिकारीले जेठ २७ देखि २९ गतेसम्म भारतको भ्रमण गर्नुभयो । भारतमा रहँदा उहाँले भारतीय अर्थमन्त्री र परराष्ट्र मन्त्रीसँग भेटवार्ता गर्नुभयो ।

वार्ताको क्रममा नेपाल र भारतबीचको बढ्दो व्यापार घाटा र नेपाली वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन, अनौपचारिक व्यापार नियन्त्रण, KYC व्यवस्थालाई सरलीकरण गरी भारतमा रहेका नेपालीलाई बैंक खाता खोल्ने व्यवस्था, नेपाली रेमिटान्स कम्पनीलाई भारतमा शाखा खोली नेपालमा औपचारिक माध्यमबाट रेमिटान्स पठाउने व्यवस्था तथा भारतीय रूपैयाँ १००० र ५०० दरका नोट भारतबाट फण्ड ट्रान्सफरका माध्यमबाट समेत नेपाल ल्याउने/लैजाने विषयमा छलफल भएको थियो । भारतीय अर्थमन्त्री र परराष्ट्र मन्त्रीले नेपालमा आएको भूकम्पबाट हुन पुगेको क्षति र पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम प्रति चासो व्यक्त गर्दै भारत सहयोगका लागि तयार रहेको जानकारी दिनु भएको थियो ।

डेपुटी गभर्नर अधिकारी असार १० गते आयोजित नेपालको पुनर्निर्माणका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा भारतीय प्रधानमन्त्री, अर्थमन्त्री र परराष्ट्रमन्त्रीलाई निमन्त्रणा गर्न माननीय अर्थमन्त्री डा. रामशरण महतको नेतृत्वमा भारतको नयाँ दिल्ली गएको टोलीको सदस्यको रूपमा भारत भ्रमणमा जानुभएको थियो ।

भूकम्प प्रभावित व्यक्तिलाई खाता खोल्न सहज व्यवस्था

भूकम्प प्रभावित जिल्लाका सर्वसाधारणले नागरिकता प्रमाणपत्र नभएको अवस्थामा नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको भूकम्प पीडित प्रमाणपत्रको आधारमा समेत खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ। यसअघि नागरिकता वा राहदानी वा स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्र वा सरकारी, सार्वजनिक संस्था तथा संगठित संस्थाका नेपाली कर्मचारीको हकमा निजको कर्मचारी परिचयपत्र वा नेपाल सरकारबाट अनुदानप्राप्त विद्यालय, महाविद्यालय तथा विश्वविद्यालयका कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकको हकमा कर्मचारी/शिक्षक/प्राध्यापकको परिचयपत्रको आधारमा खाता खोल्न सकिने व्यवस्था रहेको थियो।

भूकम्प प्रभावित जिल्लामा शाखा कार्यालय खोल्न स्वीकृति नचाहिने

हालैको भूकम्पका कारण बैंकिङ सेवाको सहज उपलब्धतामा हुन गएको अवरोधलाई दृष्टिगत गरी भूकम्प प्रभावित जिल्लाहरूमा बैंकिङ सेवाको सहज उपलब्धता र पहुँच वृद्धिका लागि शाखा, Mobile Banking, Branchless Banking तथा घुम्ती बैंकिङ सेवा संचालन यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संचालक समितिबाट यसरी शाखा खोल्न निर्णय भएको मितिले ७ दिन भित्र एकीकृत निर्देशन २०७१ को अनुसूची १४.१ बमोजिमको ढाँचामा यस बैंकलाई जानकारी भने गराउनु पर्नेछ। साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले शाखा खोल्न निर्णय गरेको मितिले २ महिनाभित्र शाखा कार्यालय खोली कारोवार संचालन गरिसक्नु पर्नेछ। यस अनुसार काठमाण्डौं उपत्यका, बनेपा, धुलिखेल तथा भूकम्प प्रभावित जिल्लाको सदरमुकाम बाहेकका स्थानहरूमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएको बजार केन्द्र/गा.वि.स.मा मात्र शाखा खोल्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ।

प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा रकम जम्मा गर्ने सम्बन्धमा थप व्यवस्था

प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषको क्षमता विस्तार तथा विश्वसनीयता र प्रभावकारिताको लागि भूकम्प पीडितहरूको राहतको निमित्त सार्वजनिक रूपमा आह्वान गरी विभिन्न व्यक्ति/समूह/संस्थाहरूले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको खातामा जम्मा गरेको जुनसुकै रकम खाता सञ्चालकसंग समन्वय गरी सोझै प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा अविलम्ब जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई निर्देशन दिइएको छ।

विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने फर्म, कम्पनी वा संस्थाको इजाजत नवीकरण म्याद थप

विदेशी मुद्रा कारोवार गर्नका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक विदेशी विनिमय कारोबार इजाजतपत्र तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ अन्तर्गत इजाजतपत्र लिएका पर्यटन व्यवसायसँग सम्बन्धित फर्म, कम्पनी वा संस्थाको (बैंक तथा वित्तीय संस्था वाहेक) विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रको म्याद २०७१ चैत मसान्त, २०७२ वैशाख मसान्त र २०७२ जेठ मसान्तसम्म भएकाको हकमा २०७२ बैशाख १२ र सो पश्चात आएका भूकम्पका कारण समयमै इजाजतपत्र नविकरण गर्न नपाएका यस्ता ट्रेकिङ होटल, टुर तथा ट्राभल एजेन्सी र संस्थाहरूले २०७२ असोज मसान्तसम्ममा नविकरणका लागि निवेदन दिएमा भूकम्पको कारण उत्पन्न विषम परिस्थितिलाई दृष्टिगत गरी विदेशी विनिमय कारोबार इजाजतपत्र तथा निरीक्षण विनियमाली, २०६७ को परिच्छेद ७ को विनियम २२ बमोजिम यस पटकको लागि छुट प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

अनिवार्य मौज्दात गणनाका लागि समयावधि थप

भूकम्पका कारणले गर्दा इजाजतपत्र प्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ वैशाख १३ गते देखि २०७२ वैशाख २६ गतेसम्मको अवधिलाई एकहप्ता कायम गरिएकोमा तत्पश्चात मिति २०७२।०१।२९ मा आएको पराकम्पनका कारण बैंकिङ प्रणालीमा सूचना सम्पर्क र कारोबार सामान्य भइनसकेकोले मिति २०७२।०१।१३ देखि २०७२।०२।०२ सम्मको अवधिलाई अनिवार्य मौज्दात गणना प्रयोजनका लागि एक हप्ता कायम गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागले जनाएको छ।

भूकम्प प्रभावितलाई प्रवाहित आवासीय घर निर्माण कर्जामा दिइने पुनरकर्जा कार्यविधि

बैंकले भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निमाणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२ तर्जुमा गरी हालै आएको भूकम्पका कारण आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएका भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई घर पुनर्निमाणका लागि प्रवाह गरिने आवासीय कर्जामा यस बैंकले उपलब्ध गराउने पुनरकर्जा प्रयोजनका लागि सो कार्यविधि लागु समेत गरिसकेको छ। उक्त कार्यविधिकामा उल्लेख भएका मुख्य शर्त तथा व्यवस्थाहरू यसप्रकार रहेका छन्।

१. पुनरकर्जाको अधिकतम सीमा काठमाण्डौ उपत्यकामा प्रति घरपरिवार रू २५ लाख र उपत्यका बाहेकका प्रभावित जिल्लामा रू १५ लाख सम्मको ऋण सुविधाको आवासीय घर पुनर्निर्माण प्रयोजनका लागि मात्र हुनेछ। उक्त सीमा भन्दा बढी प्रवाह भएको कर्जाको रकममा पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिने छैन।

२. यो सुविधा ऋणी तथा निजको परिवारमा बस्न योग्य आवासीय घर नभएको अवस्थामा मात्र उपलब्ध गराइने छ।

३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आवासीय घर पुनर्निर्माण प्रयोजनको लागि प्रदान गर्ने ऋणमा अधिकतम २ प्रतिशत सम्म मात्र ब्याजदर लिनु पर्नेछ। सो प्रयोजनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने छ।

४. बैंक वा वित्तीय संस्थाले उपर्युक्त बमोजिमको कर्जामा ब्याजदर परिवर्तन गर्न पाउने छैनन्। यस्तो कर्जामा ब्याज तथा तेश्रो पक्षलाई भुक्तानी गर्नु पर्ने (बीमा, धितो मूल्यांकन, कर्जा सूचना, कर्जा सुरक्षण शुल्क) लागत बराबरको शुल्क बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारको शुल्क लिन पाइने छैन।

५. शुरूको एक वर्ष ग्रेस अवधि हुने गरी यस्तो कर्जाको न्युनतम अवधि ५ वर्ष र अधिकतम १० वर्षसम्मको हुनेछ। कुनै ऋणीले अग्रिम भुक्तानी

afFsL (k]hdf

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्मको आर्थिक स्थिति

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाह

समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप १२.४ प्रतिशत (रू. १७५ अर्ब २ करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त निक्षेप ११.६ प्रतिशत (रू. १३७ अर्ब ४७ करोड) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको निक्षेप क्रमशः १३.७ प्रतिशत, २.१ प्रतिशत र ०.४ प्रतिशतले बढेको छ।

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा तथा लगानी १३.१ प्रतिशत (रू. १७२ अर्ब ७० करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा तथा लगानी ११.९ प्रतिशत (रू. १३६ अर्ब ६६ करोड) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी क्रमशः १४.५ प्रतिशत, २.७ प्रतिशत र ३.३ प्रतिशतले बढेको छ। समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा १५.० प्रतिशत (रू. १६७ अर्ब ९१ करोड) ले बढेको छ।

अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले रू. ३४६ अर्ब ३२ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरु (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) ले रू. १८६ अर्ब ३२ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन्। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंकहरू र अन्य वित्तीय संस्थाहरुले क्रमशः रू. १८५ अर्ब १५ करोड र रू. १४० अर्ब ८७ करोड बराबरको यस्तो कारोबार गरेका थिए। समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रू. ७ अर्ब ८७ करोडको स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग गरेका छन्।

ब्याजदर

२०७१ वैशाखमा ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर ०.०४ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ वैशाखमा ०.५९०४ प्रतिशत कायम रहेको छ। त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ वैशाखमा ०.१९ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ वैशाखमा ०.४४ प्रतिशत पुगेको छ। अन्य वित्तीय संस्थाहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ वैशाखमा २.११ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ वैशाखमा ३.९१ प्रतिशत रहेको छ।

२०७२ वैशाखमा वाणिज्य बैंकहरूको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.६२ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो महिना यस्तो ब्याजदर अन्तर ४.३९ प्रतिशत रहेको थियो। त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार ब्याजदर २०७१ वैशाखको ८.३१ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ वैशाखमा ७.७६ प्रतिशत कायम हुन आएको छ।

उपभोक्ता र थोक मुद्रास्फीति

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वैशाख महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.१ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ९.७ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा अवधिमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूह र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमशः ८.९ प्रतिशत र ५.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यी समूहहरूको मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १२.९ प्रतिशत र ७.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

क्षेत्रगत आधारमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा अवधिमा पहाड क्षेत्रको मूल्य सूचकाङ्कमा ७.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने तराई र काठमाडौं उपत्यका क्षेत्रहरूको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ६.९ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वैशाख महिनामा वार्षिक विन्दुगत थोक मुद्रास्फीति दर ५.१ प्रतिशत रहेको छ। समीक्षा अवधिमा थोक मूल्य अन्तर्गत कृषिजन्य वस्तुहरूको मूल्य सूचकाङ्क ८.८ प्रतिशतले र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरूको मूल्य सूचकाङ्क ४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने आयातीत वस्तुहरूको मूल्य सूचकाङ्क २.१ प्रतिशतले घटेको छ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

समीक्षा अवधिमा वार्षिक विन्दुगत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। समीक्षा अवधिमा तलब सूचकाङ्क ७.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने ज्यालादर सूचकाङ्क ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

सरकारी वित्त स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी बजेट रू. ५३ अर्ब ९० करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा सरकारी बजेट रू. ५८ अर्ब ५७ करोडले बचतमा रहेको थियो।

समीक्षा अवधिमा चालू खर्च ४.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २२२ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो खर्च २८.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। संविधान सभाको चुनावको कारण अघिल्लो वर्ष चालू खर्चको आधार ठूलो भएको कारण समीक्षा अवधिमा चालू खर्चको वृद्धिदर कम रहन गएको हो।

समीक्षा अवधिमा पूँजीगत खर्च १८.० प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३६ अर्ब १९ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो खर्च ३७.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा नेपाल सरकारको राजस्व परिचालन ११.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३१२ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो राजस्व १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २८० अर्ब ४ करोड पुगेको थियो। समीक्षा अवधिमा मूल्य अभिवृद्धि कर तथा भन्सार महसूल राजस्वको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहेको तथा गैर-कर राजस्व घटेको कारण समग्र राजस्वको वृद्धिदरमा कमी आएको हो।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा नेपाल सरकारलाई वैदेशिक नगद ऋण वापत् रू. १६ अर्ब ९९ करोड र वैदेशिक नगद अनुदान वापत् रू. २६ अर्ब ७३ करोड प्राप्त भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ती शीर्षकहरूमा क्रमशः रू. १६ अर्ब ६६ करोड र रू. ४१ अर्ब २५ करोड प्राप्त भएको थियो।

वैदेशिक व्यापार

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा कुल वस्तु निर्यात ५.५ प्रतिशतले घट्न गई रू. ७० अर्ब ९८ करोडमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निर्यात १८.६ प्रतिशतले बढी रू. ७५ अर्ब १२ करोड रहेको थियो।

afSL & k]hdf

गभर्नर डा. नेपाल र भारतीय रिजर्व बैंकका गभर्नर डा. राजनबीच भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल र भारतीय रिजर्व बैंकका गभर्नर डा. रघुराम जी. राजनबीच ११ जुन २०१५ का दिन बंगलादेशको ढाकामा भेटवार्ता सम्पन्न भयो। SAARCFINANCE Group Meeting, SAARCFINANCE Governors' Symposium र Asian Clearing Union (ACU) को Board Meeting मा भाग लिने क्रममा उहाँहरु बंगलादेश भ्रमणमा रहनु हुँदा भएको सो बैठकमा द्विपक्षीय सहयोग र आपसी हितका विषयमा छलफल भएको थियो । सोही क्रममा गभर्नर डा. नेपालले

नेपालको भारतसँग आर्थिक, वित्तीय, मौद्रिक, विदेशी विनिमयका क्षेत्रमा अत्यन्त नजिकको सम्बन्ध रहिआएको उल्लेख गर्दै पुँजी खाता परिवर्त्यताका सम्बन्धमा भारतले लिने कदम, व्यापारमा हुने भुक्तानी र भन्सार विन्दुमा समय समयमा हुने असहजतालाई समाधान गर्न एवम् अन्य विविध कार्यहरुमा समन्वय र सहयोग आदान प्रदान गर्न प्राविधिकस्तरमा एक कार्यदल बनाउन उपयुक्त हुने धारणा राख्नु भएकोमा गभर्नर डा. राजनले त्यसलाई सकारात्मक रुपमा लिँदै दुवै बैंकहरुबीच पत्राचारका माध्यमबाट यसको स्वरुप र कार्य क्षेत्रबारे अन्तिम रुप दिन उपयुक्त हुने विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

त्यसै गरी गभर्नर डा. नेपालले भारतमा रहेका नेपाली कामदार/विद्यार्थीहरुले भारतीय बैंकहरुमा खाता खोल्न आवश्यक पर्ने परिचयपत्रका सन्दर्भमा लचकता भएमा भारतीय रूपैयाँको औपचारिक कारोबारमा सहजता आउने भएकोले यस सम्बन्धमा वैकल्पिक व्यवस्था गर्न राख्नु भएको प्रस्तावप्रति गभर्नर डा. राजनबाट यसलाई मूर्तरुप दिन थप छलफल आवश्यक रहेको विचार व्यक्त गर्नुभयो। साथै, भारतीय रुपैयाँ १०० दरका नोट सरह रू. ५०० र रू.१००० दरका नोट पनि भारतीय रिजर्व बैंकमा रहेको खातामा जम्मा गर्न सकिने व्यवस्थाका लागि गभर्नर डा. नेपालले गर्नु भएको आग्रह गभर्नर डा. राजनले तत्काल स्वीकार गर्नु भए अनुसार सो व्यवस्था कार्यान्वयन समेत भइसकेको छ । सोही भेटवार्तामा गभर्नर डा. नेपालले नेपाली कामदारले औपचारिक माध्यमबाट भारतबाट नेपाल पठाउने भारतीय रूपैयाको रेमिट्यान्स कारोबारमा सहजताको लागि भारतमा नेपाली रेमिट्यान्स कम्पनीहरुको उपस्थिति भएमा थप सहयोग पुग्ने धारणा राख्नुभयो । यस सम्बन्धमा नेपाल भित्रिने विप्रेषणलाई पनि आन्तरिक विप्रेषण सरह मान्यता दिने, विप्रेषण कारोबारको सीमा बढाउने जस्ता विकल्पहरुमा समेत छलफल भएको थियो । भेटघाटका अवसरमा भारतीय पक्ष Financial Journalism विकासका लागि नेपाललाई सहयोग गर्न समेत सकारात्मक रहेको जानकारी गभर्नर डा. राजनले दिनु भयो । २०७२ वैशाख १२ र २९ गते गएको भूकम्पबाट दिवंगत हुने महानुभावहरुप्रति हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दै सो भूकम्पबाट भएको जनधनको क्षतिप्रति गभर्नर डा. राजनले दुःख व्यक्त गर्नुभयो । यस दुखद् घडीमा भारत सरकारबाट भएको सहयोगको लागि गभर्नर डा. नेपालले धन्यवाद व्यक्त गर्नुभयो ।

सो भेटवार्ताका अवसरमा गभर्नर डा. नेपालका साथ का.मु. कार्यकारी निर्देशक श्री भिष्मराज ढुंगाना र निर्देशक श्री राजेन्द्र पण्डित तथा भारतीय रिजर्व बैंकका गभर्नरका साथ डेपुटी गभर्नर श्री एच.आर. खान र Executive Secretary श्री विवेक अग्रवालको पनि उपस्थिति रहेको थियो ।

गभर्नर डा. नेपाल र बंगलादेश बैंकका गभर्नर डा. रहमानबीच भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल र बंगलादेश बैंकका गभर्नर डा. अतिउर रहमानबीच जुन १२ का दिन ढाकामा द्विपक्षीय भेटघाट भयो। सो अवसरमा बंगलादेशले अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषबाट लिएको Rapid Credit Facility (RCF) र Extended Credit Facility (ECF) सुविधा सम्बन्धी अनुभव आदानप्रदान भयो ।

सोही क्रममा नेपाल र बंगलादेशबीच द्विपक्षीय व्यापार र विदेशी विनिमयका सन्दर्भमा मिलेर कार्य गर्ने सम्भावनाका सम्बन्धमा समेत छलफल भयो । नेपालले Alliance for Financial Inclusion (AFI) को सदस्यता लिने सम्बन्धमा बंगलादेश बैंकको सहयोग रहने समेत गभर्नर डा. रहमानले बताउनु भयो । भेटवार्ताका क्रममा २०७२ वैशाख १२ र २९ गते गएको भूकम्पबाट भएको जनधनको क्षतिप्रति गभर्नर डा. रहमानले दुःख व्यक्त गर्नुभयो । यस दुखद् घडीमा बंगलादेश सरकार र गभर्नर डा. रहमानले गर्नु भएको सहयोगप्रति गभर्नर डा. नेपालले धन्यवाद व्यक्त गर्नुभयो ।

गभर्नर डा. नेपाल र IMF/WB का प्रतिनिधि मण्डलबीच भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग नेपाल भ्रमणमा रहेको IMF Mission Chief Mr. Gearard J. Almekinders, IMF Senior Resident Representative, Mr. Thomas J. Richardson र World Bank प्रतिनिधि Miqual Dialman सहितको टोलीले जेठ १ गते भेटवार्ता गऱ्यो । भेटवार्ता तथा छलफलका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले बैशाख १२ र २९ गतेको भूकम्पबाट नेपालको अर्थतन्त्रमा पारेको असर बारे जानकारी गराउनुका साथै क्षतिको यकिन विवरण प्राप्त भएपछि यसको असर र बैंकले लिनुपर्ने नीति तय हुने बताउनु भयो । भूकम्पबाट रियल स्टेट, हाइड्रोपावर, विद्यालय, अस्पताल लगायतका क्षेत्रमा क्षति पुगेको उल्लेख गर्नु भयो । पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाको नीति निर्माण गर्न विश्व बैंक समेतको सहयोगबाट तयार भइरहेको Post Disaster Need Assessment (PDNA) को प्रतिवेदन यस सन्दर्भमा महत्वपूर्ण हुने धारणा गभर्नर डा. नेपालले राख्नुभयो ।

साथै, IMF Mission Chief Mr. Almekinders ले यस मिसनको उद्देश्य भूकम्पबाट नेपालको अर्थ व्यवस्थामा पारेको असर मूल्यांकन गरी उपयुक्त नीतिगत सुझाव प्रदान गर्नु रहेको बताउनु भयो । उहाँले विश्व बैंकको Need Assessment लगायतका विषयमा मिलेर काम गर्ने तथा आपसी सहयोग सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग सहकार्य गर्ने प्रतिबद्धता दोहऱ्याउनु भयो । सोही क्रममा IMF ले आवश्यक परेमा RCF जस्ता सहुलियतपूर्ण ऋण प्रदान गर्न सक्ने समेत बताउनु भयो भने गभर्नर डा. नेपालले यस सम्बन्धमा क्षति र आवश्यकताको वास्तविक मूल्यांकन भइसकेपछि IMF लाई आवश्यक जानकारी गराउने बताउनु भयो ।

उक्त भेटवार्ता तथा छलफलका क्रममा IMF का Mr. Thomas J. Richardson र WB का प्रतिनिधि Miqual Dialman ले समेत आफ्नो धारणा राख्नु भएको थियो भने डेपुटी गभर्नर श्री महा प्रसाद अधिकारीले हालैका दिनमा नेपाल राष्ट्र बैंकले लिएको पुनरकर्जा लगायतका नीतिहरू बारे जानकारी दिनु भएको थियो ।

गभर्नर डा. नेपालद्वारा कृषि विकास बैंक लि., रामपुर, पाल्पा शाखाको बैंकिङ कारोबार शुभारम्भ

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले जनतामा बैंकिङ बानीको विकास गरी बैंकहरुप्रति विश्वास बढाउँदै लैजाने नेपाल राष्ट्र बैंकको उद्देश्य रहेको जानकारी गराउँदै जनतामा आर्थिक कारोबार बैंकहरु मार्फत गर्ने प्रवृत्तिको विकास भएमा आर्थिक क्रियाकलापमा अझै बढोत्तरी हुने र आर्थिक कारोबारको वृद्धिले बैंकका शाखाहरु स्थापना हुने क्रम बढ्दै जाने बताउनु भयो । उक्त कुरा उहाँले गत जेठ १५ गते कृषि विकास बैंक लि. को पाल्पास्थित रामपुर शाखाको बैंकिङ कारोबारको शुभारम्भ गर्दै बताउनु भएको हो ।

बैंकमा बचत गर्ने र बैंकमा रहेको वित्तीय स्रोत स्थानीय स्तरमै कृषि क्षेत्र तथा साना उद्योगमा उपयोग भएमा उद्यमशीलताको विकास हुने र सो मार्फत आय वृद्धि हुदै जाने कुरामा उहाँले जोड दिनुभयो । द्वन्द्वकालमा विस्थापित भएर पनि कृषि विकास बैंकले पुनः सोही स्थानमा बैकिङ सेवा सुचारु गरेकोमा उहाँले खुसी व्यक्त गर्नु भयो । द्वन्द्वकालमा विस्थापित भएका अन्य बैंकका शाखाहरु पनि पुनरस्थापना गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकतामा जोड दिनु हुँदै गभर्नर डा. नेपालले राष्ट्र बैंक देशका दुर्गम स्थानसहित सबै जनताको पहुँचमा बैंकिङ सेवा पुऱ्याउन प्रतिबद्ध रहेको हुनाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले समेत आफ्नो दायित्व बोध गर्न आग्रह गर्नुभयो । पाल्पा जिल्लाको रामपुर आर्थिक कारोबारका दृष्टिले समेत बैंक शाखा स्थापनाका लागि सम्भाव्य स्थान रहेको उहाँले बताउनु भयो । गत वैशाख १२ गतेको विनासकारी भूकम्पले पारेको प्रभावको प्रसंगमा उहाँले आफ्ना प्रमुख कार्यालय भवनहरु पूर्णत क्षतिग्रस्त भएको अवस्थामा पनि राष्ट्र बैंकले धैर्य र संयमका साथ समग्र बैंकिङ सेवा तत्कालै सुचारु गर्न सफल भएको बताउनु भयो ।

सो अवसरमा गभर्नर डा. नेपालले राष्ट्र बैंकले भूकम्प पीडितहरुलाई थप राहत पुगोस् भन्नाका लागि २ प्रतिशत ब्याज दरमा सहुलियतपूर्ण कर्जा पाउने गरी शून्य दरमा पुनरकर्जाको व्यवस्था गरेको बताउनु भयो । कृषि विकास बैंकका अध्यक्ष, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायत उच्च पदाधिकारीहरूको उपस्थिति रहेको सो कार्यक्रममा स्थानीय सर्वसाधारणहरूको बाक्लो उपस्थिति रहेको थियो ।

त्यसै गरी सोही दिन गभर्नर डा. नेपालले रामपुरस्थित सीताकुण्ड दुग्ध सहकारी संस्थाबाट सदस्यहरु तथा उत्कृष्ट कृषकहरुलाई प्रदान भएको राहतका चेक वितरण गर्नुभयो भने जेठ १६ गते तानसेनमा ब्राह्मण समाज नेपाल तथा वैदिक सनातन धर्म समाजद्वारा आयोजित भूमिपूजा कार्यको पनि शुभारम्भ गर्नु भयो ।

बैंक ग्यारेन्टीः आवश्यकता र वास्तविकता

बैंक ग्यारेन्टी भनेको हिताधिकारी (Beneficiary) लाई भुक्तानीको सुनिश्चितता गराउनको लागि बैंक, ग्यारेन्टीको लिखत जारी गराई माग्ने पक्ष (ग्राहक) र हिताधिकारीबीच गरिएको त्रिपक्षीय करार हो। बैंकले हिताधिकारीलाई रकम भुक्तानीको ग्यारेन्टी गरिदिएको हुन्छ। सो वापत बैंकले ग्यारेन्टी जारी गर्न माग गर्ने पक्ष (ग्राहक) बाट निश्चित कमिसन लिएको हुन्छ। बैंक ग्यारेन्टीको लिखत बमोजिमको रकम हिताधिकारीको माग बमोजिम बैंकले भुक्तानी गरेपछि उक्त रकम बैंकले कर्जामा परिणत गरी बैंक ग्यारेन्टी लिखत गरिदिनेबाट ग्यारेन्टी रकम तथा सो को ब्याज असुल उपर गर्ने यसको कार्यविधि हो। बैंक ग्यारेन्टीको प्रकृति, प्रक्रिया र उद्देश्यका आधारमा बैंक ग्यारेन्टी विभिन्न प्रकारका रहेको पाइन्छ। यसमा Financial Guarantees, Performance Guarantees, Deferred Payment Guarantees, Earnest Money Deposit Bank Guarantee, Security Bank Guarantee , Advance Bank Guarantee आदि पर्दछन्।

बैंक ग्यारेन्टी सम्बन्धमा Black's Law Dictionary मा "The Contract of guarantee is the own separate contract. It is in the nature of a warranty by him that the thing guaranteed to be done by the principal shall be done, not merely an engagement jointly with the principal to do the thing. The original contract of the principal is not his contract and he is not bound to take notice of its non performance." भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। यसबाट मूल करार कार्यान्वयन भएको छ कि छैन भन्ने कुरासँग बैंक ग्यारेन्टी करारको कुनै सम्बन्ध हुँदैन, मूल करारबाट ग्यारेन्टीको करार स्वतन्त्र हुन्छ, ग्यारेन्टीको करार भनेको छुट्टै करार हो भन्ने कुराको पुष्टि हुन्छ। भारतको सर्वोच्च अदालतले **हिन्दूस्तान स्टील वर्कर्स कन्स्ट्रक्सन लि. विरुद्ध तारापोर एण्ड कम्पनी**को मुद्दामा "A bank guarantee is an independent and distinct contract between the bank and beneficiary and is not qualified by the underlying transaction and the primary contract between the person at whose instance the bank guarantee is given and the beneficiary................the bank is absolute and not dependent upon any dispute of proceeding between the party at whose instance the bank guarantee is given and the beneficiary." (A.I.R 1996 S.C. 2268) भनी सिद्धान्त प्रतिपादन गरेको देखिन्छ। उक्त सिद्धान्तले पनि ग्यारेन्टी दिने बैंक ग्यारेन्टीको करारमा मात्र सीमित हुन्छ, मूल करार तथा सोसँग सम्बन्धित अन्य करारसँग उसको सम्बन्ध हुँदैन। बैंक ग्यारेन्टीको लागि अनुरोध गर्ने पक्ष (ग्राहक) र हिताधिकारीबीचको विवादले बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानीलाई निषेध गर्न सक्दैन भनी प्रष्ट्याएको छ। **किर्तिचन्द ठाकुर विरुद्ध पुनरावेदन अदालत पाटन समेत** भएको उत्प्रेषण मुद्दा (सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित वाणिज्य कानून सम्बन्धी केही महत्वपूर्ण नजीरहरू, क्र.सं.७४ पेज ५४८) मा निवेदक नेपाल विद्युत प्राधिकरण र नेपाल बैंक लि. पक्ष भएको बैंक ग्यारेन्टी सम्बन्धी करार मूल करारसँग सम्बन्धित रहेको छ तापनि यसको प्रकृतिबाट आफैमा स्वतन्त्र र भिन्न करार भएकोले त्यो करारको विषयमा मूल सम्झौताको विवाद निरोपण गर्ने अधिकार रहेको मध्यस्थ ट्राईवुनलले हेर्ने र सो सम्बन्धमा निर्णय तथा कुनै आदेश गर्न अधिकार रहन्छ भन्न मिलेन भनी बैंक ग्यारेन्टी सम्झौताको स्वतन्त्रतालाई मान्यता दिएको पाइन्छ।

बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानी सम्बन्धमा राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय कानून तथा सिद्धान्तमा प्रष्ट अवधारणा रहे भएको भए तापनि कहिलेकाहीं बैंक ग्यारेन्टी कुन प्रयोजनको लागि राखिएको हो र यसको भुक्तानीलाई अवरोध गर्दा बैकिङ प्रणालीमा कस्तो प्रकारको उथलपुथल आउँछ भन्ने वास्तविकतालाई हेक्का नराख्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू तथा मुलुकको बैकिङ प्रणालीले नै अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा विश्वास र साखलाई गुमाउनु पर्ने अवस्थाको सिर्जना हुन पुग्दछ। यसले गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा हुने काम कारोबारमा सहजीकरणको साटो जटिलता थपिदै जान्छ। यही कुरालाई हेक्का राखेर नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको एकीकृत निर्देशनको ई.प्रा.२ को बुँदा नं.१८ मा यस व्यवस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा कडाइको साथ राखिएको छ। सो व्यवस्थाले हिताधिकारीले भुक्तानी मागेको सात दिनभित्रमा बैंकले भुक्तानी गर्नुपर्ने र कथंकदाचित

हेमराज अधिकारी

सम्बन्धित बैंकबाट भुक्तानी नपाई हिताधिकारीले नेपाल राष्ट्र बैंकमा निवेदन दिएको खण्डमा बैंकको खाताबाट रकमा कट्टा गरी निजलाई भुक्तानी दिन सकिने सम्मको व्यवस्था गरिएको छ। करार ऐन, २०५६ को परिच्छेद ४ मा रहेको जमानत तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्था, सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादन भएका सिद्धान्तहरू, अन्तर्राष्ट्रिय कानून तथा सिद्धान्तहरूलाई समेत जमानी सम्बन्धी कानूनको आधार, श्रोत र नेपाल कानूनको रूपमा लिनुपर्ने देखिन्छ।

बैंक ग्यारेन्टी दिने बैंकले अर्को मुलुकको बैंकको काउन्टर ग्यारेन्टीको आधारमा यस मुलुकको करारको कुनै पक्षलाई बैंक ग्यारेन्टी दिन गइरहेको छ भने बैंकले काउन्टर ग्यारेन्टी दिने बैंकसँग प्रष्टरूपमा निशर्त भुक्तानीको करार गर्न जरूरी हुन्छ। अन्यथा बैंक ग्यारेन्टी दिने स्वदेशको बैंक विदेशी बैंकसँग रकम असुल गर्न नसकी डुब्ने खतरा पनि हुन सक्दछ। काउन्टर ग्यारेन्टीको रकम काउन्टर ग्यारेन्टी जारी गर्ने बैंकबाट असुल गर्न नसकेको कारणबाट मात्र बैंकले हिताधिकारीलाई गरेको बैंक ग्यारेन्टीको रकम माग गरेको अवस्थामा भुक्तानी नदिईरहन सक्दैन। बैंक ग्यारेन्टी र काउन्टर ग्यारेन्टी स्वतन्त्र करार भएको भनी URDG (Uniform Rules of Demand Guarantee) 458 ले समेत प्रष्ट गरेको देखिन्छ। उक्त सम्झौतालाई आधार मानी चाइना कन्स्ट्रकसन बैंकको काउन्टर ग्यारेन्टीको सम्बन्धमा चीनको अदालतमा विचाराधीन रहेको निषेधाज्ञा मुद्दामा भएको अन्तरिम आदेशको आधारमा बैंक अफ काठमाण्डौ तथा हिमालयन बैंकले मेलम्ची खानेपानी आयोजनालाई जारी गरेको बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानी रोकी पाऊँ भनी नेपाल राष्ट्र बैंकलाई समेत विपक्षी बनाई दायर

afs]. & k|hdf

k]hsf]afBL

आर्थिक वर्ष २०७१/७२...

कुल वस्तु निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यातसमीक्षा अवधिमा ७.४ प्रतिशतले घटेको छ। जिङ्क शिट, अलैंची, लत्ताकपडा, जुटका सामान लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण भारततर्फको निर्यात घट्न गएको हो। चीनतर्फको निर्यात भनेसमीक्षा अवधिमा ४.२ प्रतिशतले बढेको छ। प्रशोधित छाला, हस्तकलाका सामान, तयारी पोशाक, रूद्राक्ष लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा भएको वृद्धिका कारण समीक्षा अवधिमा चीनतर्फको निर्यात बढेको हो।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु आयात ८.१ प्रतिशतले बढेर रू. ६२८ अर्ब ११ करोड पुगेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा आएको ह्रास तथा सुन, सुपारी, कोइला, कच्चा भटमासको तेल लगायतका वस्तुहरूको आयात घटेको कारण समीक्षा अवधिमा समग्र आयातको वृद्धिदर कम रहन गएको हो। मासिक रूपमा हेर्दा वैशाख महिनामा कुल वस्तु आयात चैत महिनाको तुलनामा २८.४ प्रतिशतले घटेको छ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५५७ अर्ब १३ करोड पुगेको छ। कुल वस्तु व्यापार घाटामध्ये समीक्षा अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा क्रमशः ३.८ प्रतिशत, ४४.९ प्रतिशत र ११.५ प्रतिशतले बढेको छ।

निर्यात घटेको र आयात बढेको कारण समीक्षा अवधिमा निर्यात-आयात अनुपात ११.३ प्रतिशतमा झरेको छ।अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो अनुपात १२.९ प्रतिशत रहेको थियो।

शोधनान्तर स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्ममा समग्र शोधनान्तर स्थिति रू. १०१ अर्ब १५ करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर स्थिति रू. ११५ अर्ब २६ करोडले बचतमा रहेको थियो।समीक्षा अवधिमा चालू खाता रू. ७१ अर्ब ३९ करोडले बचतमा रहेको छ।

एफ.ओ.बी. मूल्यमा आधारित वस्तु व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा १०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५३६ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा खुद सेवा खाता रू. २० अर्ब ५७ करोडले बचतमा रहेकोछ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

२०७२ वैशाख मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रू. ७८१ अर्ब ३३ करोड पुगेको छ। अमेरिकी डलरमा भने बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति २०७ अमेरिकी डलर ७ अर्ब ६५ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा अपरिवर्त्य भारतीय मुद्रा सञ्चिति भा.रू. १११ अर्ब ५० करोड पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को दश महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले १२.६ महिनाको वस्तु आयात र १०.९ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ।

कच्चा पेट्रोलियम तथा सुनको मूल्य

अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम (Crude Oil Brent) को २०७२ वैशाख मसान्तमा प्रति ब्यारल अमेरिकी डलर ६५.५८ कायम भएको छ। त्यसैगरी, सुनको मूल्य २०७२ वैशाख मसान्तमा प्रति आउन्स अमेरिकी डलर १२२५.० कायम रहेको छ।

^ k]hsf]afBL

बैंक ग्यारेण्टी...

गरेको निषेधाज्ञा मुद्दामा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट निषेधाज्ञा जारी नहुने भनी निर्णय भैसकेको र उक्त बैंकहरूले पुन सर्वोच्च अदालतमा रीट निवेदन दायर गरी मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्था छ।

बैंक ग्यारेन्टी र प्रतीतपत्र बीचको भिन्नता

बैंक ग्यारेन्टी र प्रतीतपत्र उस्तै प्रकृतिको देखिएता पनि यिनीहरूको बीचमा केही भिन्नता रहेको पाइन्छ। सामान्यतया बैंक ग्यारेन्टीमा जारी गर्ने बैंक, ग्यारेन्टीको लिखत गरिमाग्ने पक्ष (ग्राहक) र हिताधिकारी गरी तीन पक्षहरू रहेको हुन्छन् भने प्रतीतपत्रमा प्रतीतपत्र जारी गर्ने पक्ष, निवेदक (आयातकर्ता), Negotiating Bank तथा निर्यातकर्ता गरी कम्तीमा चार पक्षहरू रहेका हुन्छन्। Confirming Bank भएको खण्डमा पाँच पक्ष पनि हुन सक्दछन्। त्यसै गरी यसको अर्को भिन्नता भनेको बैंक ग्यारेन्टीमा भुक्तानी दिनु पर्ने पक्षले default गरेको खण्डमा मात्र बैंकले भुक्तानी दिनुपर्ने हुन्छ अन्यथा बैंकले हिताधिकारीलाई भुक्तानी गर्नु पर्दैन। तर प्रतीतपत्रमा बैंकले दुई पक्ष बीचको कारोबारलाई सहज बनाउन सम्झौता बमोजिमको कागजात बैंकले प्राप्त गर्ने वित्तिकै Negotiating Bank मार्फत हिताधिकारीलाई भुक्तानी पठाउनु पर्दछ। प्रतीतपत्र र बैंक जमानतपत्रको भुक्तानीमा अदालतले हस्तक्षेप गर्न हुँदैन भनी सर्वप्रथम **करिस्मा ईम्पेक्स (वसन्त शर्मा) विरुद्ध नेशनल ट्रेडिङ** को मुद्दा (ने.का.प.२०४८ पृ.८९१) मा नेपालको सर्वोच्च अदालतले सिद्धान्त प्रतिपादन गरेको छ।

बैंक ग्यारेन्टीमा निषेधाज्ञा

बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानी रोकी पाउनको लागि अदालतमा निवेदन दिने बैंक (ग्यारेन्टर) वा बैंक ग्यारेन्टी गराई माग्ने पक्ष (ग्राहक) ले सामान्य अवस्थामा निषेधाज्ञाको अन्तरिम वा अन्तिम आदेश प्राप्त गर्न सक्दैन। हिताधिकारी (उदाहरण- मेलम्ची खानेपानी) ले किर्ते कागजको आधारमा वा जालसाजपूर्ण तवरले ग्यारेन्टीको मागदावी गरेको पुष्टि भएको अवस्थामा अदालतले बैंक ग्यारेन्टी लिखतको स्वतन्त्रता र निशर्त भुक्तानीको मान्यतालाई अस्वीकार गरी भुक्तानी मागदावीलाई रोक्न ग्यारेन्टी दिने बैंकलाई आदेश दिन सक्दछ। त्यसैगरी मूल करार नै जालसाजी भएको अवस्थामा पनि अदालतले भुक्तानी रोक्न निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्न सक्दछ। यो सिद्धान्त अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा अकाट्य सिद्धान्तको रूपमा स्थापित भै सकेको छ।

अन्त्यमा,

बैंक ग्यारेन्टीको सम्झौताको सम्बन्धमा मूल करारका पक्षहरूले विवाद उठाएका कारणबाट ग्यारेन्टीको भुक्तानी रोकी पाउन निवेदन गर्ने प्रवृत्ति व्यापक रहिआएता पनि केही अपवादमा बाहेक अदालतहरूबाट भने ग्यारेन्टीलाई रोक्ने गरी आदेश जारी भएको पाईदैन। वाणिज्य कानूनको हकमा अदालतमा पर्याप्त मुद्दाहरू पनि दर्ता नभइसकेको र पर्याप्त कानूनी सिद्धान्त प्रतिपादन नभएको परिप्रेक्ष्यमा न्यायालयलाई भ्रममा पारी गलत उद्देश्य पुरा गर्न सकिन्छ कि भन्ने उद्देश्यका साथ बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानी रोकी पाउन निवेदनहरू बेलाबेलामा पर्ने गरेको देखिन्छ। बैंक ग्यारेन्टीको भुक्तानी नगद भुक्तानी सरह भएकोले यसको भुक्तानीलाई रोक्दै जाने हो भने देशको बैकिङ प्रणालीको विश्वसनीयता माथि नै प्रश्न चिन्ह खडा हुन जाने र अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा पनि देशको बैकिङ प्रणालीको साख गिर्दै जाने खतरा हुन्छ।

पुनर्निर्माणका लागि आत्मविश्वास आवश्यकः गभर्नर डा. नेपाल

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले Independent Business News द्वारा आयोजित "Post Earthquake Financial Solution to Nepal" विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रममा प्रमुख अतिथिको रूपमा जेठ २२ गते मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो। प्राकृतिक विपद्बाट प्रभावित जनतालाई राहत दिन तथा जनजीवन र अर्थतन्त्रलाई सामान्य अवस्थामा ल्याउन विभिन्न मुलुक र समयमा विभिन्न नीति र कार्यक्रम लागु गरिएको जानकारी दिनुहुँदै एउटै नीति र कार्यक्रमको प्रभावकारिता मुलुक अनुसार फरक रहेको देखिएकोले आफ्नो मुलुक सुहाँउदो नीति र कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्ने धारणा उहाँले राख्नुभयो । सरकार सुदृढ र सक्षम रहेको वर्तमान अवस्थामा राहत, पुनर्निर्माण र पुनरस्थापनाको काम सरकारकै नेतृत्वमा हुनुपर्ने उहाँको धारणा थियो ।

भूकम्पपछि पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले बैंकिङ सेवा नियमित रूपमा दिएकोमा सह्राहना गर्दै गभर्नर डा. नेपालले बीमा व्यवसायको विकास हुँदै जाने धारणा व्यक्त गर्नुभयो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस अवस्थामा आफ्ना ग्राहकका लागि विशेष वित्तीय उपकरण प्रयोगमा ल्याउन आग्रह गर्दै आवश्यकता अनुसार केन्द्रीय बैंक नियमन व्यवस्थामा परिमार्जन गर्न तयार रहेको जानकारी उहाँले दिनुभयो । निजी क्षेत्र मैत्री सरकारी नीतिका कारण नै केन्द्रीय बैंकले समेत भूकम्प पीडितलाई प्रदान गरिने आवास कर्जामा शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने नीति लिएको जानकारी दिँदै उहाँले यस व्यवस्थाको उपयोग गर्न आह्वान गर्नुभयो। आगामी मौद्रिक नीतिमा समेत यस विपद्को व्यवस्थापनका लागि आवश्यक परे थप नीतिगत व्यवस्था गरिने जानकारी समेत उहाँले दिनुभयो । उपभोक्ता र उद्यमीको आत्मविश्वास फर्काउन सके यस असहज परिस्थितिको चाँडै अन्त हुने धारणा उहाँले राख्नुभयो ।

नेपालको यातायात, संचार, विद्युतगृह जस्ता भौतिक पूर्वाधार तथा महत्वपूर्ण कृषि र औद्योगिक क्षेत्र भूकम्पको असरबाट जोगिन सकेकाले आर्थिक अवस्थामा गम्भीर असर नपर्ने र आर्थिक वृद्धिदर ४ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने जानकारी दिँदै गभर्नर डा. नेपालले निर्माण क्षेत्रको विकास हुने तथा सरकारी सहयोगबाट कृषि र पर्यटनमा पनि सुधार आउने धारणा राख्नुभयो । आयात तथा आपूर्तिजन्य अवरोधका कारण मूल्यमा भने केही चाप पर्नसक्ने जानकारी उहाँले सो कार्यक्रममा दिनुभएको थियो ।

बेनी बजारमा अन्तरक्रिया

नेपाल राष्ट्र बैंक पोखरा कार्यालयको संयोजनमा बैशाख २८ गते म्याग्दी जिल्लामा क्रियाशील बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, म्याग्दी उद्योग वाणिज्य संघका पदाधिकारी तथा सदस्य र विभिन्न उद्योग व्यवसायीका बीच म्याग्दी जिल्लामा भए गरेका विविध आर्थिक गतिविधिका सम्बन्धमा एक संक्षिप्त छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो ।

नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालयका निर्देशक नीलम तिम्सिनाको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा म्याग्दी जिल्लाको आर्थिक गतिविधि, बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रको वस्तुस्थिति, निक्षेप तथा कर्जा प्रवाह, कृषि कर्जामा विद्यमान समस्या तथा समाधानका सुझावहरूको बारेमा छलफल भयो ।

सो छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रममा निर्देशक नीलम तिम्सिनाले लगानीको सम्भावना प्रचूर हुँदाहुँदै पनि निक्षेपमा उल्लेख्य वृद्धि नभएको कारण म्याग्दी जिल्लामा लगानीका लागि अन्यत्रबाट पुँजी ल्याउनु पर्ने अवस्था सिर्जना भएकोले बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू त्यसतर्फ चनाखो हुनुपर्ने आवश्यकता औंल्याउँदै कार्यक्रममा उठेका जिज्ञासाहरूलाई सम्बोधन गर्नु भएको थियो । सहुलियत पूर्ण कृषि ऋणलाई कार्यविधि अनुसार लगानी गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिँदै उहाँले बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट कृषि कर्जामा धितो, लागत र कर्जा सुरक्षाका बारेमा समस्या रहेकाले लक्ष्यअनुरूप कर्जा प्रवाह हुननसकेको अवस्था अवगत गराउनु भएको थियो । विप्रेषणबाट प्राप्त पुँजीलाई परिचालन गर्दै उत्पादनमूलक र व्यावसायिक प्रयोजनका उद्योग व्यवसायमा लगानी गर्न बैक तथा वित्तीय संस्थाहरूले उल्लेख्य भूमिका खेल्नुपर्ने धारणा राख्दै उहाँले नोटलाई प्रयोग गर्दा नोटको हिफाजत गर्ने बानीमा अभ्यस्त रहेमा नेपाल राष्ट्र बैंकलाई सहयोग गरेको ठहरिने भनाइ पनि राख्नु भएको थियो ।

उद्योग वाणिज्य संघ बेनीको सभाहलमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा नेपाल राष्ट्र बैक, पोखरा कार्यालयका सहायक निर्देशक ऋतुनाथ लम्सालले सहभागीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो ।

! k]hsf]afsL

गभर्नर डा. चिरंजीबि...

भिष्मराज ढुंगानाले Country Report प्रस्तुत गर्नु भएको थियो ।

SAARCFINANCE का अध्यक्ष तथा State Bank of Pakistan का गभर्नर असरफ मोहमद वार्था र ACU का अध्यक्ष तथा बंगलादेश बैंकका गभर्नर डा. अतिउर रहमानले मन्तव्यका क्रममा वैशाख १२ गते गएको भूकम्पका कारण नेपालमा जनधनको ठुलो क्षति भएकामा दु:ख व्यक्त गर्दै ऐक्यबद्धता प्रकट गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रमहरूमा गभर्नरज्यूका साथ विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका का.मु. कार्यकारी निर्देशक भिष्मराज ढुंगाना, गभर्नरको कार्यालयका निर्देशक राजेन्द्र पण्डित र विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक बिना ढकाल पनि सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

सार्कफाइनान्स, सार्क केन्द्रीय बैंक तथा अर्थ सचिवहरूको क्षेत्रीय सञ्जाल हो भने एसियन क्लियरिङ युनियन, नौ वटा केन्द्रीय बैंकहरू (Bangladesh Bank, Royal Monetary Authority of Bhutan, Reserve Bank of India, Central Bank of the Islamic Republic of Iran, Maldives Monetary Authority, Central Bank of Myanmar, Nepal Rastra Bank, State Bank of Pakistan , Central Bank of Srilanka) को क्षेत्रीय संगठन हो। ACU को सचिवालय इरानको तेहरानमा रहेको छ ।

गभर्नर डा. नेपालले कार्यक्रमका दौरान ढाकामा रहँदा भारतीय रिजर्व बैंकका गभर्नर डा. रघुराम राजन र बंगलादेश बैंकका गभर्नर डा. अतिउर रहमानसँग छुट्टाछुट्टै बैठकमा द्विपक्षीय हितका विषयमा पनि छलफल गर्नु भएको थियो । (यस सम्बन्धी विस्तृत समाचार पेज नं. ४ मा राखिएको छ ।)

@ k]hsf]afsL

पुनरकर्जा कार्यविधि...

गर्न चाहेमा कुनै पनि प्रकारको अग्रिम भुक्तानी शुल्क लाग्ने छैन । यस्तो पुनरकर्जा सुविधा एक पटकको लागि बढीमा १ बर्षको लागि मात्र प्रदान गरिने छ र विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको अधिनमा रही निरन्तरता हुने व्यवस्था मिलाइने छ । तर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट घर कर्जा उपभोग गरिरहेका ऋणीहरूको सोही घर क्षतिग्रस्त भई पुन: कर्जा लिनु परेको अवस्थामा कर्जाको अवधि बढीमा पन्ध्र बर्ष सम्म हुनेछ ।

६. बैंक वा वित्तीय संस्थाले आवासीय घर पूनर्निर्माण कर्जा प्रवाह गर्दा निर्माण प्रगतिका आधारमा कम्तिमा चार चरणमा भुक्तानी हुने गरी प्रवाह गर्नुपर्नेछ । तर, बुँदा नं. १४ बमोजिम प्रवाह गरिएको कर्जाका हकमा भने यो व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन ।

७. आवासीय घर पुनर्निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन संहिता तथा भूकम्प प्रतिरोधात्मक मापदण्डको पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।

८. बैंक वा वित्तीय संस्थाले नेपाल सरकारको सम्वन्धित निकाय वा स्थानीय निकाय (नगरपालिका/उपमहानगरपालिका/महानगरपालिका/वडाकार्यालय/गा.वि.स.) को भूकम्प पीडित भई आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएको र ऋणीको परिवारमा अन्य कुनै आवासीय घर नभएको प्रमाण अनिवार्य रूपमा लिनुपर्नेछ ।

९. भूकम्पपीडितका लागि यस बैंकबाट प्रवाह गरिने कुल पुनरकर्जाको सीमा प्रत्येक बैंक वा वित्तीय संस्थाका लागि सो संस्थाको प्राथमिक पुँजीको ८० प्रतिशत सम्म मात्र हुनेछ ।

१०. यस्तो कर्जा सामान्यत: वीमा गरेको हुनुपर्नेछ । कर्जाको बीमा गरेको अवस्थामा कर्जा वर्गीकरणका आधारमा हरेक वर्गमा कायम गर्नुपर्ने कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाको २५ प्रतिशतका दरले मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिनेछ ।

११. यस्तो पुनरकर्जा सुविधा प्राप्त गरिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पुनरकर्जाको मासिक विवरण (अनुसुची) महिनासमाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र यस बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

१२. पूँजीकोष गणना प्रयोजनका लागि यसरी प्रवाह गरिएको कर्जाको जोखिम भार आवासीय घर कर्जा सरह ६० प्रतिशत हुनेछ ।

१३. यस्तो पुनरकर्जा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जाको धितोमा प्रदान गरिनेछ ।

१४. “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको सिफारिशमा त्यस्ता संस्थाका ग्राहकहरूलाई रू. २ लाख सम्म “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गरेको कर्जामा समेत यो पुनरकर्जा प्रदान गरिनेछ। यस्तो कर्जाको हकमा वा “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको सिफारिश बिना “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह गरेको रू. २ लाख सम्मको कर्जाका हकमा बुँदा नं. ७ को राष्ट्रिय भवन संहिता सम्बन्धी व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको यस्तो कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिनेछ ।

१५. यस्तो कर्जा प्रवाह गर्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित संस्थाको विद्यमान घरकर्जा सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको अधिनमा रही ग्राहकको कर्जा तिर्न सक्ने क्षमता लगायत सुरक्षणका स्पष्ट आधार लिई कर्जा स्वीकृत तथा प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।

यी शर्त तथा व्यवस्थाका अधीनमा रही प्रवाह भएको कर्जामा नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग, केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटारमा सम्पर्क गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पुनरकर्जा सुविधा लिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

कार्यकारी निर्देशक/निर्देशकहरू अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक मनमोहन कुमार श्रेष्ठ Bank for International Settlements ले Basel, Switzerland मा आयोजना गरेको "Seminar on Financial Stability and Stress Testing" मा सहभागी हुन जेठ १४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार २ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक त्रिलोचन पँगेनी Bank for International Settlements ले Lucerne, Switzerland मा आयोजना गरेको "Asset Management" विषयक सेमिनारमा सहभागी हुन जेठ २ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ११ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

बैंकिङ कार्यालयका निर्देशक ब्यामनारायण ढकाल The SEACEN Centre ले Bengaluru, India मा आयोजना गरेको "SEACEN Conference of Directors of Payment & Settlement Systems (DOPSS) of Asia-Pacific Central Banks: 'Resilience of Payment System to Cyber Crime' and 14th Meeting of SEACEN Directors of Payment & Settlement Systems" मा सहभागी हुन जेठ १२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २० गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक डा. बामदेव सिग्देल CICTAB ले Pune, India मा आयोजना गरेको "Program on Cooperative Governance for the Board of Directors of Rural Financing Institutions and Cooparatives" मा सहभागी हुन जेठ ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार ६ गते स्वदेश फर्कनुभयो । सो कार्यक्रममा सोही विभागका सहायक निर्देशक शशीधर अर्याल समेत सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

वित्त व्यवस्थापन विभागका निर्देशक ऋषिकेश भट्ट Bank Negara Malaysia ले Kuala Lumpur, Malaysia मा आयोजना गरेको "Business Conduct and Consumer Protection Programme" मा सहभागी हुन जेठ २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ३२ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

वित्तीय जानकारी इकाईका निर्देशक मुकुन्द महत Financial Action Task Force (FATF), Egmont Group & Barbadian FIU ले Bridgetown, Barbados मा आयोजना गरेको "The 23rd Egmont Group Plenary" मा सहभागी हुन जेठ २१ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार २ गते स्वदेश फर्कनुभयो । उक्त कार्यक्रममा सोही इकाईका उपनिर्देशक हरिकुमार नेपाल पनि सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

अनुसन्धान विभागका निर्देशक प्रदीपराज पौडेल The Bank of Korea ले Seoul, Korea मा आयोजना गरेको "The 2015 Bank of Korea International Conference on Global Interest Rate Normalization and Monetary Policy Challenges" मा सहभागी हुन जेठ २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २८ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका निर्देशक विश्रुत थापा The People's Bank of China ले Bejing, China मा आयोजना गरेको "The Top Talk on China's Finance" विषयक कार्यक्रममा सहभागी हुन जेठ ३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १२ गते स्वदेश फर्कनुभयो । विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक मातृकाराज घिमिरे समेत सो कार्यक्रममा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा सहभागिता

जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशकद्वय पोमनाथ गौतम र निभा श्रेष्ठ De Netherlandsche Bank ले Amsterdam, Netherlands मा आयोजना गरेको "Human Resources Management" विषयक सेमिनारमा सहभागी हुन जेठ ११ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई क्रमशः २४ र २० गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

बैंकिङ कार्यालयका उपनिर्देशकद्वय रामप्रसाद गौतम र सत्येन्द्रराज सुवेदी The SEACEN Centre ले Bangaluru, India मा आयोजना गरेको "14th SEACEN Advanced Course on Payment & Settlement Systems (PSS) for Emerging EconomiesM: Resilience of Payment Systems to Cyber Crime" विषयक तालिममा सहभागी हुन जेठ ८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १९ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

सिद्धार्थनगर कार्यालयका उपनिर्देशक दयाराम शर्मा पँगेनी The Deutsche Bundesbank ले Frankfurt, Germany मा आयोजना गरेको "Seminar on Internal Auditing" मा सहभागी हुन जेठ २२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार ३ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

वित्तीय जानकारी इकाईका उपनिर्देशक श्यामकृष्ण दाहाल BIMSTEC ले भुटानको थिम्फुमा आयोजना गरेको "Seventh Meeting of BIMSTEC Subgroup on Combating the Financing of Terrorism" मा सहभागी हुन जेठ १२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १५ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक दीपकराज लामिछाने FSI/BIS ले Brunnen, Switzerland मा आयोजना गरेको "Portfolio Analytics" विषयक तालिममा सहभागी हुन जेठ ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार ६ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

नेपालगञ्ज कार्यालयका उपनिर्देशक लक्ष्मीप्रसाद प्रसाईं र राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक राजभाइ शाक्य The SEACEN Centre ले मंगोलियामा आयोजना गरेको "SEACEN-CCBS/BOE Course on Extracting Information from Financial Market for Monetary Policy Making" विषयक तालिममा सहभागी हुन जेठ २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार ७ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

वित्त व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक विजयकुमार श्रेष्ठ तथा लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशकहरू भीमप्रसाद अधिकारी र देवराज घिमिरे CICTAB ले Bengaluru, India मा आयोजना गरेको "Decentralization and Development Approach of Panchayats Raj Institution for Co-Operatives and Rural Development" विषयक कार्यक्रमा सहभागी हुन जेठ ९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २१ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक अस्मिता गोर्खाली Alliance for Financial Inclusion ले Kuala Lumpur, Malaysia मा आयोजना गरेको "The 6th Financial Inclusion Strategy

afFsL !! kj[df

सरुवा तथा पदस्थापन

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक भुवन कँडेल राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागमा तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका निर्देशक राजेन्द्र पण्डित गभर्नरको कार्यालयमा सरूवा हुनुभएको छ भने संस्थागत योजना विभागमा काजमा रहनुभएको निर्देशक डा.भुवनेश प्रसाद पन्त सोही विभागमा, अनुसन्धान विभागमा अतिरिक्त दरबन्दीमा रहनुभएका निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट सोही विभागमा, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा कामकाजमा रहनु भएका विश्रुत थापा सोही विभागमा पदस्थापन हुनु भएको छ ।

सामान्य सेवा विभागका उप-निर्देशक वसन्तबहादुर थापा पोखरा कार्यालयमा कामकाज खटाइनुभएको छ भने सहायक निर्देशकहरु वीरगञ्ज कार्यालयका हरिराम रिमाल सामान्य सेवा विभागमा, विराटनगर कार्यालका डा. गणेशप्रसाद गौतम र ध्रुवविक्रम थापा क्रमश: अनुसन्धान विभाग र बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा, वित्तीय जानकारी एकाइका डिल्लीराम न्यौपाने कानुन महाशाखामा, गभर्नरको कार्यालयका सजना शिल्पकार अनुसन्धान विभागमा, पोखरा कार्यालयका सोना राना र सिर्जना श्रेष्ठ क्रमश: अनुसन्धान विभाग र गभर्नरको कार्यालयमा सरूवा हुनुभएको छ ।

यसैगरी, जनकपुर कार्यालयका सहायक किशोरी मण्डललाई बैंकिङ कार्यालयमा पदस्थापन गरी जनकपुर कार्यालयमा कामकाजमा खटाइएको छ । सहायकहरू बैंकिङ कार्यालयका खगेन्द्र खरेललाई मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा, वीरगञ्ज कार्यालयका हरिप्रसाद खरेललाई सोही कार्यालयमा र बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका सन्तोष अधिकारीलाई राष्ट्र ऋण व्यवस्थाप विभागमा पदस्थापन गरिएको छ । उपसहायकहरू मनिकला चालिसेको सिद्धार्थनगर कार्यालयमा पदस्थापन भएको छ भने विराटनगर कार्यालयका संगीता गुरूङ (श्रेष्ठ), नरेन्द्रप्रसाद मैनाली र टंकबहादुर खत्री (पौडेल) को सोही कार्यालयमा पदस्थापन भएको छ ।

कार्यालय सहयोगी प्रथमहरू लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका धर्मदत्त बजगाईं अनुसन्धान विभागमा, अनुसन्धान विभागका सानुकान्छा तामाङ लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागमा सरूवा हुनुभएको छ भने बैंकिङ कार्यालयका कार्यालय सहयोगी द्वितीय रामबाबु पोडे वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागमा कामकाजमा खटाइनु भएको जनशक्ति व्यवस्थापन विभागले जनाएको छ ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागमा कामकाजमा रहनुभएका कार्यालय सहयोगी द्वितीय उज्ज्वल थापा जनशक्ति व्यवस्थापन विभागको अतिरिक्त दरबन्दीमा तथा जनकपुर कार्यालयमा कामकाजमा रहनुभएका कार्यालय सहयोगी चतुर्थ तोयालाल माझी नेपालगञ्ज कार्यालयको अतिरिक्त दरबन्दीमा कामकाज सरूवा हुनुभएको पनि जनाइएको छ ।

अवकास

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक कमलप्रसाद ज्ञवाली जेठ २३ गतेदेखि, बैंकिङ कार्यालयका उपनिर्देशक जुनु अमात्य जेठ १२ गतेदेखि, सोही कार्यालयका सहायक निर्देशक जानकी प्याकुरेल (पौडेल) जेठ १४ गतेदेखि, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका प्रकाश अर्याल सोही मितिदेखि तथा सहायक निर्देशकहरू बैंकिङ कार्यालयका शंकरप्रसाद न्यौपाने र वित्त व्यवस्थापन विभागका सपना पौडेल (खाती) क्रमश: जेठ ६ र ९ गतेदेखि ३० वर्षे सेवा अवधिका आधारमा बैंक सेवाबाट अवकास हुनुभएको छ ।

राजीनामा

अनुसन्धान विभागका उप निर्देशक शशिकान्तप्रसाद चौधरी तथा सोही विभागका सहायक निर्देशक प्रशन्नता काफ्ले, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक रूकु बस्नेत र वित्त व्यवस्थापन विभागका प्रधान सहायक सुमना धितालले क्रमश: २०७१ मंसिर १२, २०७० फागुन १७, २०७१ कार्तिक १७ र २०७१ माघ १३ देखि लागु हुने गरी दिनुभएको राजीनामा २०७२ जेठ २५ गते स्वीकृत गरिएको समेत जनशक्ति व्यवस्थापन विभागले जनाएको छ ।

बैंकिङ गतिविधि सम्बन्धी अन्तरक्रिया सम्पन्न

नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालयबाट सप्तरीको राजविराजमा 'समसामयिक बैंकिङ गतिविधि' सम्बन्धी एकदिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरियो । सप्तरी जिल्लामा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्था, उद्योग वाणिज्य संघ, कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, आर्थिक क्षेत्रसँग सरोकार राख्ने विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू र प्रध्यापकहरूको समेत सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाहित सेवाका विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिएको थियो । सो कार्यक्रममा भारतीय रूपैयाँको आपूर्ति सहजीकरणमा बैंकले गरेको व्यवस्था, विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नका लागि संलग्न लघुवित्त संस्थाको काम कारवाही लगायतका विषयमा प्रकाश पारिएको थियो । जेठ २९ गते सम्पन्न सो कार्यक्रममा सहभागी प्रतिनिधिहरूले उठाएका जिज्ञासा र चासोको सम्बोधन नेपाल राष्ट्र बैंक विराटनगरका कायम मुकायम निर्देशक सुषमा रेग्मीले गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्कक्रमको संचालन सहायक निर्देशक डा. गणेश प्रसाद गौतमले गर्नु भएको थियो भने उप निर्देशक कुमारप्रसाद पोखरेलले स्वागत मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

!) k]hsf]afFL

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम...

Peer Learning Group Meeting" मा सहभागी हुन जेठ २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असार ३ गते स्वदेश फर्कनुभयो । विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक सुधा श्रेष्ठ NATIXIS ले Paris, France मा आयोजना गरेको "Central Banks, Supranationals, Agencies and Sovereign Wealth Funds" विषयक सेमिनारमा सहभागी हुन जेठ ९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १८ गते स्वदेश फर्कनुभयो ।

केही विभाग र महाशाखा लैनचौरमा

बैंकका आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग र समस्याग्रस्त संस्था रिज्योलुसन महाशाखा लैनचौरमा स्थानान्तरण भएका छन् । प्रभु बैंक लि.बाट भाडामा लिइएको लैनचौरस्थित भवनमा जेठ २५ गतेबाट ती विभाग तथा महाशाखा स्थानान्तरण भएका हुन् ।

बालुवाटार परिसरमा रहेका ग्यारेज, टहरा तथा पुराना भवन भत्काई एक वर्षभित्र २ देखि ३ तले भवनहरू निर्माण गर्ने तथा बैंकको ठिमीमा रहेको जग्गामा प्रिफेब्रिकेटेड भवनहरू बनाउने कार्यक्रम रहेको छ । यी भवनहरू निर्माण भएपछि भाडामा लिइएको भवनमा रहेका विभाग तथा महाशाखाहरूलाई बालुवाटार तथा ठिमीस्थित भवनमा स्थानान्तरण गराइने योजना रहेको छ ।

हार्दिक श्रद्धाञ्जलि

नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालयका उप-सहायक टंकबहादुर खत्रीको २०७२ साल जेठ २३ गते निधन भएको छ। उहाँ २०५१ साल साउन ४ गते करारमा नियुक्त भई बैंक सेवामा प्रवेश गर्नु भएको थियो । उहाँले २०५२ साल असार ८ गते पदमा स्थायी नियुक्ति पाउनु भएको थियो । सेवाको क्रममा २०७१ साल चैत १८ गते उहाँको उपसहायक पदमा पदोन्नति भएको थियो । हामी उहाँप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जलि अर्पण गर्दछौं र शोकाकुल परिवारजनहरूप्रति हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछौं ।

p4/0f **कारोबार दैनिक** २८ जेठ २०७२

नयाँ बजेटको आकार कत्रो ?

यदि सामान्य अवस्था हुन्थ्यो भने संसद्मा बजेट अधिवेशन बोलाउने तयारी भइसकेको हुने थियो । सामान्यतया हिउँदे अधिवेशनलगत्तै जेठको मध्यमा बजेट अधिवेशन बोलाउने गरिन्छ । तर, यसपटक विषम परिस्थितिका कारण हिउँदे अधिवेशन नै बस्न सकेन । व्यवस्थापिका संसद्को नाताले हिउँदे अधिवेशनमा विधेयकहरू पेस हुने र तीमाथि छलफल भई पारित हुने गर्छन् । गत वर्षदेखि नै झन्डै ३ दर्जन ऐन संसद्मा पेस भएकामा तीमाथि कुनै छलफल नै हुन सकेको छैन । दलहरूको चासोहीनताकै कारण यो वर्ष पनि संसद्ले महत्त्वपूर्ण ऐनकानुनहरू पारित गराउन नसक्ने देखिएको छ । संसद्मा विचाराधीनमध्ये अधिकांश विधेयक आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित छन् । यस्ता ऐन-कानुनमा सुधार हुन नसक्दा, नयाँ ऐनहरू जारी हुन नसक्दा आर्थिक सुधारको गतिमा ब्रेक लाग्ने निश्चित प्रायः छ । हिउँदे अधिवेशन त बोलाइएन नै, जेठको अन्तिम साता बित्न लाग्दासमेत बजेट अधिवेशन बोलाउने तयारीसमेत भएको छैन, यसले सरकारको नियमित आय-व्यय विवरण पेस गर्नमा व्यवधान उत्पन्न गराउनेछ, किनभने बजेटभन्दा पहिला सरकारको नीति तथा कार्यक्रम पेस गर्ने, त्यसमाथि छलफल गरी पारित गर्ने, त्यसलगत्तै बजेटका प्राथमिकताहरूसहितको पूर्वबजेट छलफल गर्ने प्रक्रिया अवलम्बन गरिँदै आएको छ ।

यसपटक महाभूकम्पले देशको अर्थ-सामाजिक व्यवस्थामै ठूलो खलल पुऱ्याएको र प्रमुख ४ ठूला दलबीच सोमबारमात्र संविधान निर्माणको प्रक्रिया अघि बढाउनका लागि १६ बुँदे सहमति भएकाले सरकारका नीति तथा कार्यक्रमका प्राथमिकता नै परिवर्तन भएको अवस्था छ । विगत केही समयदेखि वैशाखमै वार्षिक बजेट पेस गर्नुपर्छ भनेर व्यापक आवाज उठिरहेको छ । गत वर्ष जेठमा ढिला गरी बोलाइएको बजेट अधिवेशनका कारण बजेट असार अन्तिममा मात्र सार्वजनिक हुन पुग्यो । अर्थमन्त्री डा. रामशरण महतले आउँदो आर्थिक वर्षका लागि जेठमै बजेट पेस गर्ने र असारभित्र त्यसलाई पारित गरी साउन १ गतेबाट कार्यान्वयनमै जाने बताउँदै आएका थिए, सोहीअनुरूप राष्ट्रिय योजना आयोगले ७ खर्ब ४५ अर्ब रुपैयाँको सिलिङ तोकेर मन्त्रालयहरूबाट कार्यक्रम माग गरिसकेको थियो । यो नियमित प्रक्रियालाई वैशाख १२ गतेको महाभूकम्प र त्यसपछि लगातार गएका प्रतिकम्पहरूले खलबल्याइदिएको छ । बजेटले लिने लक्ष्य, उद्देश्य र त्यसलाई हासिल गर्नका लागि कार्यक्रमहरूको प्राथमिकतामा पनि फेरबदल भएको छ । अहिलेको मुख्य प्राथमिकता नै पुनर्निर्माण, पुनर्बास र पुनर्स्थापना हो । यसबाहेक नियमित विकास-प्रक्रियाका लागि पनि राज्यको स्रोतसाधन त विनियोजन गर्नुपर्ने नै छ ।

चालू आर्थिक वर्ष तेह्रौं योजनाको अन्तिम वर्ष भएकाले आउँदो आर्थिक वर्षदेखि आरम्भ हुने चौधौं योजनामार्फत मुलुकको विकासलाई द्रुतता दिने गरी बजेटको तादात्म्यता मिल्नुपर्ने हुन्छ । सरकारले गत वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा सन् २०२२ सम्म नेपाललाई अतिकम विकसितबाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्ने महत्त्वाकांक्षी घोषणा भएको थियो । भूकम्पले सरकारको यो लक्ष्यलाई पनि प्रभावित पार्नेछ नै । राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थमन्त्रालयसँग यतिखेर दुइटा विकल्प छन्– परम्परागत ढर्राबाट आवधिक योजनाका लक्ष्य एकातिर, बजेटका प्राथमिकता अर्कातिर राखेर वार्षिक बजेट बनाउने हो या मुलुकमा भएको ठूलो विनाशपछि अर्थतन्त्रको पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापनासँगै दिगो र उच्च आर्थिक विकासका लागि मार्गचित्र कोर्ने ।

अहिले राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थमन्त्रालय बजेटको सीमाबारे अलमलमा छन् । राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्षले ८ खर्ब ८० अर्ब रुपैयाँको सिलिङभित्र रहेर बजेट तयारी गरिने जानकारी दिएका छन्, तर यो नै अन्तिम आँकडा भने होइन । वास्तवमा स्रोत कति जुट्न सक्छ, त्यसकै आँकलनका आधारमा सरकारले बजेटको आकार तयार पार्नेछ । बाह्य सहयोग आउँछ भनेर हौसेर ठूलो आकारको बजेटमात्र बनाउँदा त्यसको अर्थतन्त्रमा गम्भीर असरहरू देखिन सक्छ । ठूलो अनुपातको बजेटले मुद्रास्फीतिको चाप बढाउँछ । यदि राष्ट्र बैंकले बजेटको मौद्रिक असर कम गर्नका लागि मौद्रिक नीतिमार्फत योजनाहरू अघि सारेन भने भूकम्पको चोटबाट गुज्रिएका नेपालीलाई मूल्यवृद्धिको अर्को चाप पर्न सक्छ । यस्ता कुरामा पनि विचार गरेर बजेटको आकार तर्जुमा गरिनुपर्छ ।

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
बालुवाटार, काठमाण्डौं, फोन : ४४१९८०४, Ext.: ३६२
ईमेल : prd@nrb.org.np, वेवसाईट : www.nrb.org.np

सम्पादक
केदारप्रसाद आचार्य

सम्पादन सहयोगी
सुरेश पन्त
सजना शिल्पकार
नवीना ताम्राकार

मुद्रण : अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन, अनामनगर, काठमाडौं, *फोन नं.* ०१-४७७०६१३, ४७७०२५३